Teknologiateollisuus

Viite: Sähköpostitse saapunut asiantuntijalausuntopyyntönne 27.10.2023; valtionvarainvaliokunta, työ- ja elinkeinojaosto 08.11.2023

Asia: Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp)
Teema: PL 32 Uudistuminen ja vähähiilisyys, osa-alue 32.20 energia ja ilmasto

Valtionvarainvaliokunnan (VaV) työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt Teknologiateollisuus ry:ltä lausunoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 ja erityisesti sen luokasta 32.20, jossa on käsitelty uudistumiseen ja vähähiilisyyteen liittyviä määrärahoja. Lisäksi on toivottu, että lausunnossa arvioitaisiin esityksen vaikutuksia yrityksiin ja hiilineutraaliuden edistämiseen sekä tuotaisiin esiin mahdollisia kipupisteitä.

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Alla on yhteenveto lausunnosta:

Myönteistä ja kannatettavaa

- TKI-määrärahaan sisältyvä 47,8 milj. euron varaus materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen. Määräraha kasvattaa yritysten iskunkestävyyttä toimitusketjujen häiriöitä kohtaan.

- Energiatuen kasvattaminen nettomääräisesti 85,5 milj. eurolla ja suuntaaminen erityisesti uuden teknologian käyttöönottoon ja kaupallistamiseen. Panostus edistää investointeja vähähiilisiin teknologioihin teollisuudessa.

- Energiatukeen sisältyvä 58,5 milj. euron varaus vetyhankkeisiin sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen. Määräraha vauhdittaa tulevaisuuden kasvuteknologioiden kehittämistä ja käyttöönottoa Suomessa.

- Energiatukeen sisältyvä 23 milj. varaus teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen. Panostus edistää investointeja vähähiilisiin teknologioihin teollisuudessa.

- RePowerEU:hun liittyvät valtuudet ja määräraha lupamenettelyiden ja viranomaisuudistusten voimavaroihin. Resursseja on tarpeen lisätä pikaisesti sekä lupakäsittelyyn että muutoksenhakutuomioistuimina toimiviin hallinto-oikeuksiin. EK on arvioinut, että Suomessa on jopa 20 miljardin euron arvosta investointihankkeita, jotka odottavat lupapäätöksiä.

Kipupisteet

- Energiatehokkuustoiminnan leikkaus 1 milj. eurolla kasvavasta tarpeesta huolimatta.

- Teollisuuden vähähiilisyyden, kiertotalouden, digitaalisen uudistumisen edistämisen sekä teollisen palveluviennin kasvattamisen ohjelman määrärahan hyvin vaatimaton taso (0,77 milj. euroa) ja siihen kohdistetut leikkaukset (0,33 milj. euroa).

- Panostukset pienydinvoimaloiden tutkimus- ja kehitystyöhön (4,5 milj. euroa) ja Säteilyturvakeskukselle ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmisteluun ovat tarpeen, mutta aihepiirin merkitykseen ja valmistelun aikataulun kiireellisyyteen nähden melko vaatimattomia.

- Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (150 milj. euroa) on tasoltaan riittämätön ja sitä tulisi jatkaa vuoteen 2030 saakka.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

Lausunto

Teknologiateollisuus näkee valtioneuvoston tavoin, että siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan parhaiten investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä energiatehokkuutta ja kiertotaloutta sekä panostamalla teollisuusprosessien vähähiilistämiseen. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla on keskeinen merkitys.

Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn tki-perustaista vahvistumista, energiatehokkaan teollisen tuotannon ratkaisujen käyttöönottoa sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat edistää Suomen omien ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvamassa.

Vuoden 2024 budjettia on valmisteltu haastavassa taloudellisessa ja geopoliittisessa tilanteessa. Kuluneen vuoden aikana inflaatio ja korot ovat olleet korkealla tasolla , mikä on osaltaan nostanut yritysten toimintakustannuksia samalla kuin kotimainen ja kansainvälinen investointiympäristö on muuttunut epävarmemmaksi. Teknologiateollisuus ry:n mukaan muuttuneessa ja epävakaassa ajassa on tehtävä panostuksia yhteiskunnan iskunkestävyyteen ja fossiilitaloudesta irtautumista mahdollistaviin investointeihin.

Teknologiateollisuus ry pitää tärkeänä, että epävarmuuksista huolimatta yritysten toimintaympäristö säilyy kilpailukykyisenä ja että kestävää kasvua edistetään edelleen määrätietoisesti.

Momenttikohtaiset kommentit:

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen

Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön esitämiseen on talousarvioehdotuksessa varattu yhteensä 3,4 miljoonaa euroa. Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat muun muassa energiatehokkuusdirektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano sekä kuluttajien energiataloudelliseen käyttäytymiseen vaikuttaminen. Eneregiatehokkuustoiminnan määrärahaa alennetaan vuonna 2024 hallitusohjelmassa sovitulla tavalla yhdellä miljoonalla eurolla vuoteen 2023 verrattuna.

Energiatehokkuustoiminnan rahoituksen vähentäminen on huolestuttava suuntaus, koska EU:n päivitetty energiatehokkuusdirektiivi edellyttää Suomeltakin merkittävää kokonaisenergian käytön alentamista. Energian käytön vapaaehtoinen vähentäminen vaatii toteutuakseen energiatehokkuussopimustoiminnan laajentamista ja kansalaisten energianeuvonnan vahvistamista. Nyt tehty talousarvioesitys on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa.

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen

Määrärahasta on varattu 47,8 milj. euroa materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen. Määräraha kasvaa 22,8 milj. euroa vuodesta 2023. Teknolgiateollisuus pitää määrärahan kasvattamista hyvänä ja kohdentamista tärkeänä, sillä se vahvistaa osaltaan kriittisten ja strategisten raaka-aineiden ja materiaalien huoltovarmuutta sekä lisää Suomen resilienssiä kanisainvälisten toimitusketjujen häiriöitä vastaan.

Toisaalta määrärahasta on varattu vain 770 000 euroa teollisuuden vähähiilisyyden, kiertotalouden, digitaalisen uudistumisen edistämisen sekä teollisen palveluviennin kasvattamisen ohjelmaa. Määräraha on 330 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2023.

41. Energiatuki

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan sisältyvistä uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoista 240 milj. euroa, ja valtuudesta yli 54 milj. euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia investointeja energiainfrastruktuuriin ja uuteen energiateknologiaan sekä vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen sekä teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen.

Energiatuen tarpeiden määrittely ja kohdentaminen on Teknologiateollisuuden mielestä tehty oikein. Lisäksi Teknologiateollisuus haluaa korostaa, että energiatukea tulee suunnata erityisesti uusien teknologioiden käyttöönottoon, kuten vauhdittamaan vähähiilisen vedyn tuotantoa sekä kehittämään hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä teollisessa mittakaavassa.

Hallitus vauhdittaa siirtymää puhtaaseen energiaan 160 miljoonalla eurolla. EU:n elpymisvälineen varoja suunnataan erityisesti luvituksen sujuvoittamiseen, jotta puhtaan energian investointeihin saadaan vauhtia. Teknologiateollisuus pitää panostusta hyvänä ja tärkeänä. Haluamme kuitenkin muistuttaa, että investoinnit energian tuotantoon syntyvät vain, jos energian käyttöön liittyvät teolliset investoinnit toteutuvat. Siksi luvitusta tulee sujuvoittaa ja lupavarmuutta parantaa merkittävästi kaikissa teollisissa investointihankkeissa.

Suomella on käytettävissä REPowerEU-varoja ympäristöluvituksen vauhdittamiseen valtion aluehallintouudistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla, puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-rahoitukseen ja pilotointiin sekä puhtaan siirtymän investointeihin.

Teknologiateollisuuden mielestä panostusten kohdentuminen on oikea, mutta luvituksen osalta resursseja on tarpeen lisätä pikaisesti sekä lupakäsittelyyn että muutoksenhakutuomioistuimina toimiviin hallinto-oikeuksiin. EK on arvioinut, että Suomessa on jopa 20 miljardin euron arvosta investointihankkeita, jotka odottavat lupapäätöksiä tai ovat muuten viivästyneet luvitukseen liittyvien epävarmuuksien takia.

Hallitus suuntaa resursseja myös pienydinvoimaloiden tutkimus- ja kehitystyöhön 4,5 milj. euroa ja Säteilyturvakeskukselle ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmisteluun sekä pienydinvoimaloiden (SMR) turvalliseen käyttöönottoon valmistautumiseen yhteensä 1,65 milj. euroa. Panostukset ovat kannatettavia ja tärkeitä, mutta aihepiirin merkitykseen ja valmistelun aikataulun kiireellisyyteen nähden vaatimattomia.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämisen tuki

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella korvataan päästökaupasta sähkön hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia laissa määritellyille toimialoille vuosien 2021—2025 tietojen perusteella. Laissa määriteltyjen toimialojen katsotaan olevan erityisen alttiita merkittävälle hiilivuotoriskille päästökaupan sähkönhintaan aiheuttaman lisäkustannuksen johdosta. Sähköistämistuen tavoitteena on ehkäistä riskiä hiilivuodolle, turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ohjata toiminnanharjoittajia kehittämään teollista tuotantoaan hiilineutraalimmaksi. Toiminnanharjoittajien tulisi käyttää myönnetystä tuesta vähintään puolet kehittämistoimiin, jolla ne edistävät toimintansa muuttumista hiilineutraalimmaksi.

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistukeen ehdotetaan talousarviossa 150 milj. euroa.

Teknologiateollisuus kiittää tärkeästä tuesta ja pitää sen käyttöön liittyviä ehtoja kannatettavina. Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että kompensaatio on vain 25 % EU:n sallimasta maksimista, mikä voimakkaasti nousseen energian ja päästöoikeuksien hintojen myötä heikentää suomalaisen teollisuuden kilpailukykyä verrattuna moniin muihin EU-maihin. Esimerkiksi Saksassa tuki on 100 %.

Tuki-intensiteetti pienenee edelleen, kun määrärahan katto tulee nopeasti vastaan voimakkaasti kohonneiden päästöoikeuden hintojen myötä. Päästöoikeuden hinta on kivunnut kuluvan vuoden aika jo yli 90 euroon, josta se on nyt palannut 80 euroon tonnilta. Hinta vaihtelee voimakkaasti, joten määrärahan riittävyyttä on vaikea ennakoida täsmällisesti. Teknologiateollisuus on toivonut, että tuen tason lisäksi hallitus tarkistaisi tulevaisuudessa tuen kestoa siten, että sitä jatkettaisiin aina vuoteen 2030 saakka.

Lopuksi

Teknologiateollisuus ry on lausunut valtion talousarvioesityksestä myös eduskunnan talousvaliokunnalle sekä ympäristövaliokunnalle pääluokkien 31 (liikenne- ja viestintäministeriö) ja PL 32 (työ- ja elinkeinoministeriö) osalta sekä määrärahoja ja toimia vähäpäästöisen liikenteen edistämiseksi sekä energiamurroksen vauhdittamiseksi.

Lisätiedot:
Helena Soimakallio
Johtaja, kestävä kehitys
Puhelin 040 550 7706, sähköposti helena.soimakallio@teknologiateollisuus.fi